

וארגונים. מדריכות אשר פעלו במרכז במהלך השירות הלאומי חזרו אליו לאחר מכן כמדריכות בוגרות והיום הן מדריכות בכירות. כדי לקצור, יש לדעת מתי ואיך לזרוע. כדי להטיב עם הסביבה, צריך לצעוד צעד קדימה ולהיות אדם. במאמר זה, ננסה להבין כיצד חג השבועות מבקש לסייע לנו במשימה זאת.

גְרַעֲנִים; גְרַעֲנִים נְשָׂאִם לְבָבִי -
עֲתָה הֵם עוֹלִים וְצוֹמְחִים.
עֲתָה הֵם שׁוֹלְחִים פִּארוֹת בְּדָמִי,
שְׂרָשִׁיהֶם בְּעוֹרְקֵי שְׁלֹבִים.

(“ניגונים”, פניה ברגשטיין)

היושע מרדכי ברגשטיין היה מורה לעברית בפולין אשר לימוד העברית היה בעיניו שליחות. היושע מרדכי ודבורה זרעו ושתלו בילדיהם, בנוסף לערכים נעלים ולסיפור משפחתם, את האהבה לעברית, את האהבה למילה הכתובה. פניה, בתם של היושע מרדכי ודבורה, צמחה וגדלה, עלתה ארצה והייתה לסופרת, למשוררת ולגננת בקיבוץ גבת. כשהבינה מה עלה בגורל משפחתה, כתבה פניה על הניגונים, ולמעשה על הגרעין, שזרעו בה הוריה ועל סיפור משפחתה שממשיך לצמוח בתוכה וממנה. פניה כתבה את “ניגונים” כדי לזרוע את הערכים שהנחילו לה הוריה בדורות הבאים.

חג השבועות כמוהו כהר נבו - המציב אותנו גבוה גבוה ומורה לנו להביט אל חיינו, להביט אל כל 52 השבועות שיש בשנה ולברר עם עצמנו אנה אנו הולכים ומה אנו נושאים עימנו. זהו חג המציין את קציר מעשינו. אין עדות נכונה והולמת יותר על האדם מאשר מעשיו והיעדרם. “וְחַג הַקְּצִיר בְּכוֹרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בְּשָׂדֶךָ” (שמות כג, טז). בתום הקציר, יעמדו מעשינו אלומות אלומות של שיבולים ויעידו עלינו.

אלומות השיבולים, כאגודת קנים, ניצבו מאז ומתמיד כמטאפורת ברירה לפנינו כעם, כחברה. מדרש תנחומא לספר דברים, לפסוק הפותח את

צילום: המרכז הארצי לפיתוח מנהיגות

לקצור את שזרעת

יניב בלוס*

במרכז הארצי לפיתוח מנהיגות, הביטוי “לקצור את שזרעת” בא לידי הגשמה בקביעות. משתתפות ומשתתפים בפעילות המרכז שבים ומספרים על השינוי שחוו במרכז ועל השינוי שהביקור יצר במסלול חייהם.

קבוצות חוזרות לימים נוספים במרכז, תלמידים וחיילים, אשר חוו ימים גדושים של התנסות במרחב מנהיגותי והיום הם מפקדים, מובילים את חייליהם לאותו מקום כדי שיחוו ויתנסו בעצמם בחוויה המעצבת שמספק המרכז, וכך גם חברות פרטיות

*סמנכ"ל חינוך בקרן הישראלית לפיתוח מנהיגות. מורה לשל"ח בעברו.

מנהיגה כזו הייתה פניה, מנהיג כזה היה אילן. חג השבועות אינו מציין רק יעד חקלאי או דתי. הספירה "מהחל חרמש בקמה" (דברים טז, ט) ועד קריאת מגילת רות איננה מונה רק את הימים שחלפו בעומר, אלא גם ובעיקר מונה לקראת חג השבועות, שבו אנו מציינים לצד הקציר גם את קבלת התורה מצד אחד היציאה מבית עבדים ומצידה האחר מעמד הטמנה של זרעי העולם החדש. בימי ספירת העומר, נוהגים להזכיר את תלמידיו של ר' עקיבא שלא נהגו כבוד אלה באלה ונספו באלפיהם בשל שנאת חנם.

פרשת נצבים: "אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם כְּלִכְם" (דברים כט, ט), דורש מאיתנו להבין את המושג "כולכם". "בנוהג שבעולם אם נוטל אדם אגודה של קנים שמא יכול לשברם בבת אחת, ואילו נוטל אחת אחת אפילו תינוק יכול ומשברם, וכן אתה מוצא שאין ישראל נגאלים עד שיהיו אגודה אחת". העברית לוקחת אותנו למסע של ערכים, מקשרת בין הקנים של הקנה המצוי ובין שיבולי השדות ומורה, כמובא בהמשכו של המדרש, כי היעד הוא הובלת המציאות לערבות הדדית. "כולכם ערבים זה בזה, אפילו צדיק אחד ביניכם, כולכם עומדין בזכותו, ולא אתם בלבד, אלא כל העולם כולו" (מדרש תנחומא לפרשת נצבים). אלומות המעשים שאנו קוצרים, ביכורי הערכים, הם לעיתים סיפור חיים.

הלווייתו של אילן גנלס ז"ל הייתה מובלעת, אי, בתוך התקופה הכאוטית שמדינת ישראל חווה. אילן עזב לפני כמה שנים את משפחתו ואת קהילתו בקונטיקט משום שהתאהב בישראל. אילן התגייס לצבא, השתחרר וביקש להעביר את חייו מארצות הברית לישראל. במהלך ביקור קצר בישראל, בטרם השלים עלייתו, נרצח אילן בפיגוע ירי סמוך לבית הערבה. כחודש לפני מותו, הקשה אילן בשאלות בלימוד שנשא את הכותרת "מדוע מחולקים ישראל לשבטים?". אילן הקשה משום שביקש לאגד את ישראל לאגודה אחת, איתנה ונצחית. דרכו האחרונה הייתה הגשמה של הרהורי ליבו. "כאן אף אחד לא שואל מי בעד או נגד הרפורמה", זעקו ההספדים. באחד הימים הקשים והסוערים במציאות זו, הגיעו תומכים ברפורמה ומתנגדים לה אל בית העלמין, לחתום בסמטותיו את ההפגנות שהיו ביום זה. ישראלים רבים ניצבו כולם אלה לצד אלה וביקשו ללוות את אילן בדרכו האחרונה, כמו ביקשו להגיד לו תודה ולומר למשפחתו שהם ואנחנו קהילה אחת, שבט אחד, אגודה אחת.

צילום: המרכז הארצי לפיתוח מנהיגות

הביטוי "אהבת ישראל" נשמע רבות בפי באי הלווייה הרבים והופיע לא אחת בליבם של ההספדים. "אהבת ישראל" של אילן, "אהבת ישראל" בעיני אילן. כאשר אנו קוצרים את שזרענו, אנו מחויבים לבדוק את עצמנו בשבט ובחסד ולברר אם "אהבת ישראל" מתקיימת בנו כביטוי שחוק וחלול. אם חלילה כך הדבר, תישבר האהבה תדיר.

חג השבועות הוא מעבורת לחלל הפנימי, זה שנוטה להתמלא מבלי משים. בידינו לבחון את עצמנו לאורך כל 52 השבועות ולא רק בימי העומר. אך החג מסייע לשרש השתלטות עוינת של הכללות, שיח אלים, לשון הרע ורשימה ארוכה שכל אחת ואחד מאיתנו מחזיקים

בה בתוכנו, משתמשים בה ולא מרפים ממנה. בהצלחה ובכישלון, במעמד ציבורי ובפן אישי, אנו נעים בין תפקידים ומשימות, מגלים אחריות ולא אחת מתמחים בענף הטלת האחריות למרחק במעשה של חוסר מנהיגות.

לעומת מציאות זו, הסתיימה הלווייתו של אילן גנלס בשירה ספונטנית. ובין השירים נשמעו מילות התפילה "אַחִינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הַנִּתְּנִים בְּצֶרֶה וּבִשְׂבִיָּה הַעוֹמְדִים בֵּין בָּיִם וּבֵין בִּבְשָׁה הַמְּקוֹם יָרַחם עֲלֵיהֶם וְיֹצִיאֵם מִצֶּרֶה לְרוּחָהּ וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָהּ וּמִשְׁעָבוֹד

חג השבועות כמוהו כהר נבו - המציב אותנו גבוה ומורה לנו להביט אל חיינו, להביט אל כל 52 השבועות שיש בשנה ולברר עם עצמנו אנה אנו הולכים ומה אנו נושאים עימנו. זהו חג המציין את קציר מעשינו

פרופ' מרטי לינסקי ופרופ' רונלד חפץ הציעו לבחון מנהיגות לפי פעולה. בספרם "מנהיגות במבחן", הציגו השניים חלופה לתפיסה הקלסית של מנהיג בעל סמכות וכריזמה. "מעשה של מנהיגות" הוא סף המזדמן לכל אדם, ובמיוחד לאלה שאינם בעלי סמכות במערך הנתון.

אותנו, בוכים ונושאים אותנו על כפיים, היינו עומדים ובוכים איתם יחד, ובאותם רגעים היינו נשבעים, שכל מי שנשאר בחיים ממשיך לנסוע" (יונה גולני, "מיומנו של נהג תש"ח"). שיירות הביכורים ושיירות העצמאות הותירו את ישראל דבקים אלה באלה.

המנהיגות הנדרשת מאיתנו היום היא להוציא שיירות ממרחב הנוחות שלנו אל אחינו כל בית ישראל. זה אולי מעשה הביכורים, מעשה של מנהיגות ראשוני, שאנו צריכים לעשות כדי לתפור את אשר נפרם, לשתול את אשר נגדע, לזרוע מחדש כדי לקצור בעתיד. בעבר נהגו, כחלק ממנהגי שבועות, להעמיד אילנות בבית הכנסת סביב הבימה ובבתים כדי להזכיר שבחג השבועות העולם נידון על פירות האילן (ספר התודעה). כיום מקשטים בכל מקום בענפים. אך בחג שבועות זה ניצב לו האילן, אילן גנלס, ומבקש להגיד כי גם אם אוקיינוס שוכן בינינו, אין הוא מפריד בתוכנו, ומעשה המנהיגות מונח לפתחנו, מוכן ומחכה שנוביל צעד קדימה. נצעד ונחליט איזה ניגון נשתול בילדינו, איזו אגודת קנים ואיזו אלומת שיבולים אנו בוחרים להעביר לדורות הבאים. יש לנו ני"ב שבועות להחליט, להיות ולהוות.

כשסיים את הספדו, קרא דודו של אילן גנלס ז"ל את דברי הנביא הושע "וארשתוך לי לעולם" ובמקום המילה "לי", קרא "עם ישראל". האירוסין בין האל לעם כתובים בתנ"ך. האירוסין בין האדם לעם ובין אדם לאדם הם מהלך הדורש בירור, חיבור ואמונה כל פעם מחדש. "וארשתוך לי לעולם וארשתוך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים" (הושע ב, כא).

אוניברסיטאות ומכוני מחקר מכל העולם נוהגים לציין כי מנהיגות אי אפשר ללמד, אך אפשר ללמוד. המרכז הארצי לפיתוח מנהיגות יצר מרחב למידה ייחודי שבו המשתתפים זוכים בהזדמנויות לממש, לבחון ולהוציא לפועל "מעשה של מנהיגות" בסביבה מבוקרת ובליוי ייעוץ. אדם המבקש לצמוח ולהתפתח צריך לצאת מאזור הנוחות שלו. זה הזמן לעשות זאת.

כאשר אנו קוצרים את שזרענו, אנו מחויבים לבדוק את עצמנו בשבט ובחסד ולברר אם "אהבת ישראל" מתקיימת בנו כביטוי שחוק וחלול. אם חלילה כך הדבר, תישבר האהבה תדיר

לגאֵלה". במסלול הישיר שבין פסח לשבועות דרך הימים הלאומיים, אין מנוס מלברר עם עצמנו מה חלקנו בשעבוד הפנימי ואיזה מעשה נדרש מאיתנו כדי לצאת מאפלה לאורה.

מעמד העלאת הביכורים בימי בית המקדש התקיים כמבצע מדויק לפי כללים מוגדרים ובתפקידים מובחנים. המשנה במסכת ביכורים (שלימים שלחה את לוי קיפניס לחבר את "סלינו על כתפינו") מספרת כי העולים לרגל לירושלים לנו בדרך ברחובה של עיר ולא נכנסו לבתים. השור הלך לפנים, והחליל היכה לפניו. כך צעדו כשבדיהם ביכורים עטורים וסלים מוכנים עד שהגיעו לירושלים. שם חיכה להם מסדר כבוד של בעלי תפקיד. "הפחות, הסגנים והגזברים יוצאים לקראתם. לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים. וכל בעלי אומניות שבירושלים עומדים לפניהם ושואלין בשלומם: אחינו אנשי המקום פלוני, באתם לשלום" (ביכורים ג, ג).

השיירות במלחמת העצמאות היו עולות לירושלים בסדר מוקפד, בתפקידים מוגדרים, עטורים ב"בטלדרס" ופורץ המחסומים נע מלפנים. לצד תחמושת, מזון ותרופות, הם נשאו תקווה וערבות הדדית גדולה אל העיר. וכאשר הגיעו אל העיר, התקבלו במעמד חגיגי, אם כי לא רשמי. כשהיינו מגיעים לירושלים ונכנסים לרוממה, וילדי ירושלים היו יוצאים מהבתים, עוצרים אותנו ומנשקים